

DYSLEXIEBELEID

Locatie Schilderspark

oktober 2022

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	3
1 LEERLINGEN DIE AL OP DE BASISCHOOL ZIJN GETEST OP DYSLEXIE	4
2 DYSLEXIESCREENING	4
3 DYSLEXIEONDERZOEK	5
3.1 Informatieverzameling	5
3.2 Dyslexieonderzoek door een psycholoog of orthopedagoog	5
3.3 Afhandeling onderzoek	6
3.4 Latere aanmelding voor een dyslexieonderzoek	6
4 BEGELEIDING DOOR DE REMEDIAL TEACHERS	7
4.1 Begeleiding gedurende de eerste twee leerjaren	7
4.2 Na de eerste twee leerjaren	7
5 CONTACT MET OUDERS	8
5.1 De ouderavond	8
5.2 Evaluatie	8
5.3 De reguliere besprekingen ouders/leerling/vakdocent	8
6 BEGELEIDING IN DE KLAS IN DE ONDER- EN BOVENBOUW	8
6.1 De faciliteitenlijst	8
6.2 Voorleesbeurten	9
6.3 Tijdig opgeven	9
6.4 Lettertype	9
6.5 Extra tijd	9
6.6 Mondelinge overhoringen	10

6.7	Spellingfouten	10
6.8	Hulpmiddelen	10
7	HET CENTRAAL EN SCHOOLEXAMEN	11
7.1	Het centraal examen	11
7.1.1	Aanpassingen en hulpmiddelen bij het centraal examen	11
7.1.2	Voorwaarden voor de aanpassingen	12
7.2	Het schoolexamen	12
7.2.1	Aanpassingen en hulpmiddelen bij het schoolexamen	12
7.2.2	Voorwaarden voor de aanpassingen	13
7.3	Rol van de remedial teachers	13
7.4	Rol van de examencommissie	14
7.5	Rol van de docenten	14
	BIJLAGE 1: AANREKENEN SPELLINGFOUTEN BIJ DYSLECTISCHE LEERLINGEN	15
	BIJLAGE 2: PROTOCOL UITGIFTE LAPTOPS VOOR LEERLINGEN DIE TOETSEN OP LAPTOP MOGEN MAKEN	18
	BIJLAGE 3: VRIJSTELLINGEN	20
	BIJLAGE 4: BELEID AANGEPAST PROGRAMMA FRANS EN DUITS ONDERBOUW HAVO/VWO	24

INLEIDING

Op het Kalsbeek College voeren we een duidelijk beleid op het gebied van dyslexie. Dit houdt in dat ernaar gestreefd wordt om dyslectische leerlingen zo vroeg mogelijk op te sporen en zo goed mogelijk te begeleiden tijdens hun hele schoolloopbaan tot en met hun eindexamen. Deze begeleiding heeft als doel dat de leerling leert omgaan met zijn dyslexie, zodat hij een diploma kan halen op het niveau waarvoor hij de capaciteiten heeft en ook daarna kan functioneren in het vervolgonderwijs, een baan en de maatschappij.

Bij het centraal eindexamen worden aan dyslectische leerlingen dezelfde eisen gesteld als aan andere leerlingen. Wel hebben dyslectische leerlingen recht op extra tijd en er mogen soms, als dit in de dyslexieverklaring wordt geadviseerd, bepaalde hulpmiddelen gebruikt worden. Het is dus van groot belang dat leerlingen in de jaren voor het eindexamen leren omgaan met dyslexie en met de toegestane hulpmiddelen (voor zover nodig) om op die manier aan de gestelde eisen te kunnen voldoen.

In december 2004 is het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs door het Ministerie van Onderwijs naar alle middelbare scholen opgestuurd en in 2013 is het volledig herzien. In tegenstelling tot wat wel eens wordt gedacht, bevat het Protocol Dyslexie VO geen wettelijke regelingen en bepalingen, waaraan alle middelbare scholen verplicht zijn zich te houden. Het bevat daarentegen tal van aanbevelingen, aanwijzingen, richtlijnen en lesvoorbeelden op het gebied van signalering en begeleiding van dyslectische leerlingen. In het woord vooraf wordt gesteld: "Doel van het Protocol is om scholen een werkwijze aan te bieden om te komen tot een eenduidige en effectieve begeleiding van leerlingen met dyslexie in het Voortgezet Onderwijs. (...) Uitgangspunt van het Protocol is dat een goede afstemming moet plaats vinden tussen datgene wat de dyslectische leerling aan hulp 'vraagt' en de begeleiding die de school kan bieden."

Er zijn wel wettelijke bepalingen voor dyslectici die betrekking hebben op het centraal eindexamen.

Het Protocol Dyslexie VO en de aanpak van dyslexie, zoals die zich op onze locatie heeft ontwikkeld, zijn als uitgangspunt genomen voor het samenstellen van een eigen dyslexiebeleid voor het Kalsbeek College, locatie Schilderspark. Hierin wordt in grote lijnen uiteengezet hoe dyslectische leerlingen in de brugklas gesignaleerd worden, hoe met de dyslectische leerlingen omgegaan wordt en welke faciliteiten aan deze leerlingen verleend worden tijdens hun schoolloopbaan en het eindexamen.

1 LEERLINGEN DIE AL OP DE BASISCHOOL ZIJN GETEST OP DYSLEXIE

Meestal wordt dyslexie bij een leerling al op de basisschool gesignaleerd. Leerlingen hebben dan al een dyslexieverklaring wanneer ze op het Kalsbeek College worden aangemeld.

Een dyslexieverklaring wordt alleen erkend onder de volgende voorwaarden:

- Een dyslexieverklaring wordt alleen geaccepteerd in combinatie met de uitslag van een intelligentieonderzoek. Wanneer dit intelligentieonderzoek niet is afgenomen in combinatie met een onderzoek naar dyslexie, mag het niet ouder zijn dan twee jaar.
- Een psychologisch onderzoek moet voldoen aan de criteria, zoals die zijn gedefinieerd door de Stichting Dyslexie Nederland (2000):
 - De test moet zijn afgenomen door een erkend GZ-psycholoog BIG-geregistreerd, een Kinder- en Jeugdpsycholoog NIP of een Orthopedagoog-Generalist NVO.
 - De test moet de volgende onderdelen bevatten:
 - a. Een onderkende diagnose
 - b. Een verklarende diagnose
 - c. Een handelingsgerichte diagnose
 - Uit de test moet de conclusie komen dat er bij de desbetreffende leerling sprake is van dyslexie.
- In het onderzoeksrapport moet uitgebreid aandacht besteed zijn aan het voortraject voor het verlenen van de dyslexieverklaring. Met name dient duidelijk beschreven te zijn welke hulp is gegeven om de hardnekkigheid van de lees- en/of spellingproblemen vast te stellen, inclusief duur, inhoud en resultaat van deze hulp. Als er in de plaats van een beschrijving van de hulp verwezen wordt naar een dossier, moet dat dossier meegestuurd worden.

Als er niet voldaan wordt aan bovenstaande criteria, wordt de dyslexieverklaring door het Kalsbeek College (locatie SPK) niet erkend.

Er moet een kopie van de dyslexieverklaring en van het onderzoeksverslag op school bij de administratie worden aangeleverd ten behoeve van het leerlingdossier. Eventuele privacygevoelige informatie uit het onderzoeksverslag mag afgeplakt worden. Als een van deze documenten ontbreekt, heeft de leerling geen recht op faciliteiten voor dyslectische leerlingen.

2 DYSLEXIESCREENING

In de eerste maanden van het schooljaar vindt een dyslexiescreening plaats bij leerlingen die met een vermoeden van dyslexie van de basisschool komen. Dit vermoeden moet onderbouwd zijn. Uit het aanmeldingsformulier en leerlingvolgsysteem van de basisschool moet blijken dat er een substantiële leerachterstand is op het gebied van

technisch lezen en/of spelling. De screening gebeurt via de afname van een dictee, een stilleestoets en een overschrijftoets, volgens het protocol Dyslexie VO.

3 DYSLEXIEONDERZOEK

Wanneer de eerste screening het vermoeden van dyslexie ondersteunt, worden de volgende stappen ondernomen:

3.1 Informatieverzameling

- Bestuderen van het aanmeldingsformulier en leerlingvolgsysteem van de basisschool. Hieruit moet blijken dat er voldoende begeleiding is gegeven voor de vakken waarbij een leerachterstand aanwezig is. Belangrijk is dat de hardnekkigheid van de problematiek kan worden aangetoond door eerder geboden hulp. Hiervan moeten individuele hulpplannen (vanaf groep 6) aanwezig zijn die doelen en inhoud van de hulp en een evaluatie bevatten. Als hieraan niet is voldaan, moet de hardnekkigheid alsnog worden aangetoond door het inzetten van geprotocolleerde hulp, gedurende een half jaar, meerdere keren per week (inclusief oefenen). Deze hulp kan niet door de school worden geboden of bekostigd. Wanneer er alleen spellingproblemen zijn, zonder dat er sprake is van leesproblematiek (of in het verleden is geweest), wordt er verder geen dyslexieonderzoek gedaan. Er is dan vermoedelijk iets anders aan de hand, bijvoorbeeld een algeheel werkgeheugenprobleem, ADHD, ADD, etc.
- Bekijken van het schoolkeuzeadvies van de basisschool.
- Bestuderen van de Cito- en/of NIO-score en/of andere niveau- en intelligentietoetsen.
- Bestuderen van de resultaten van de Diatoetsen. Dit zijn methode-onafhankelijke toetsen die aan het begin van het eerste leerjaar worden afgenomen.

3.2 Dyslexieonderzoek door een psycholoog of orthopedagoog

Als er op basis van de screening en het dossieronderzoek een vermoeden van dyslexie blijft bestaan, wordt de ouders geadviseerd de leerling aan te melden voor een dyslexieonderzoek bij een officieel onderzoeksbureau. De ouders kunnen hun kind aanmelden bij een onderzoeksbureau naar keuze of bij een onderzoeksbureau waarmee de school contact heeft. In het laatste geval worden de door school verzamelde gegevens doorgestuurd aan het onderzoeksbureau, uiteraard alleen met toestemming van de ouders. Een officieel dyslexieonderzoek kan alleen door een extern onderzoeksbureau worden afgenomen en niet door de school. De kosten zijn voor rekening van de ouders. In alle gevallen geldt dat het psychologisch onderzoek bestaat uit een aantal testen (waaronder een IQ-test) en moet voldoen aan de eisen, zoals die beschreven zijn in §1.

3.3 Afhandeling onderzoek

- De ouders laten een dyslexieonderzoek doen bij een extern onderzoeksbureau. De school heeft hier verder geen bemoeienis mee.
- De ouders ontvangen een verslag van het onderzoek. Als er sprake is van dyslexie, ontvangen de ouders ook de dyslexieverklaring. De psychologische test heeft een geldigheid van twee jaar. De dyslexieverklaring blijft altijd geldig en kan ook gebruikt worden bij een vervolgstudie.
- Kopieën van beide documenten moeten worden ingeleverd op school. Daar worden ze in het leerlingdossier bewaard. Het mag een kopie op papier zijn of een gescand document van goede kwaliteit (geen foto's).
- De dyslectische leerlingen worden op de lijst geplaatst met leerlingen die recht hebben op extra tijd en/of andere faciliteiten.
- De mentor wordt geïnformeerd en deze stelt de lesgevende docenten op de hoogte.
- De ouders krijgen de 'Reader dyslexie Kalsbeek College SPK' toegestuurd.
- De leerlingen worden uitgenodigd voor een dyslexiegroepje, als de dyslexieverklaring voor de voorjaarsvakantie binnen is. Als de dyslexieverklaring na 1 maart wordt afgegeven, wordt er na ontvangst van de genoemde documenten een voortgangsgesprek met de leerling gevoerd. Zo nodig kan de leerling een beroep doen op de remedial teacher als hij begeleiding nodig heeft. Er moet dan wel sprake zijn van een duidelijke hulpvraag.

3.4 Latere aanmelding voor een dyslexieonderzoek

Aanmelding voor een dyslexieonderzoek gedurende de rest van de schoolcarrière komt incidenteel voor. Wanneer mentoren en docenten hierom vragen, bekijkt de remedial teacher de beschikbare gegevens van de leerling. Indien nodig, wordt aan de mentor/docent gevraagd om een signaleringsformulier in te vullen en aanvullende gegevens te verzamelen. Als alle nodige gegevens er zijn, gaan de remedial teachers deze analyseren en verder onderzoeken, als daartoe aanleiding is.

Wanneer het vermoeden van dyslexie wordt bevestigd, wordt de leerling doorgestuurd naar een extern onderzoeksbureau voor een dyslexieonderzoek. Ook is een intelligentieonderzoek verplicht (NIO of WISC voor onderbouw en WISC voor bovenbouw). Dit is voor rekening van de ouders.

Voordat een dyslexieverklaring wordt verstrekt, moeten leerlingen mogelijk gedurende een half jaar individueel en geprotocolleerd begeleid worden om de hardnekkigheid van de leesproblemen en eventuele spellingproblemen vast te kunnen stellen. Alleen bij bovenbouwleerlingen met een aantoonbare achterstand op het gebied van technisch lezen, is begeleiding gedurende een half jaar niet vereist. De school kan geen geprotocolleerde individuele begeleiding bieden of bekostigen.

4 BEGELEIDING DOOR DE REMEDIAL TEACHERS

4.1 Begeleiding gedurende de eerste twee leerjaren

Gedurende de eerste twee leerjaren kunnen de dyslectische leerlingen, als de ouders dat willen, begeleid worden. Dat gebeurt meestal in kleine groepjes. De begeleiding vindt structureel plaats in de periode vanaf de herfstvakantie tot de voorjaarsvakantie. Daarna kan er begeleiding geboden worden op aanvraag van de leerling. Er moet dan wel sprake zijn van een duidelijke hulpvraag.

De eersteklassers komen in een van de hulplessen bij elkaar. Deze uren zijn speciaal ingeroosterd voor allerlei vormen van ondersteuning, waaronder rt. De tweedeklassers komen tweewekelijks bij elkaar op een gezamenlijk afgesproken uur. Het streven is om dit in een vrij uur (voor of na schooltijd) te laten plaatsvinden. Als dit niet mogelijk is, wordt er gezocht naar een moment binnen het reguliere rooster. De RT-les valt dan samen met een andere les. Het is duidelijk dat dit heel veel nadelen heeft. Om de lasten te verspreiden, wordt er iedere keer voor een ander tijdstip gekozen, waarbij repetities en so's vóór RT gaan. Ook worden de taallessen vermeden.

In de lessen voor de eerste- en tweedeklassers:

- worden de leerlingen gecoacht;
- wordt aandacht besteed aan wat dyslexie is en hoe je ermee om kunt gaan;
- worden leertips gegeven;
- worden overhoorprogramma's geoefend;
- worden er spellingregels van de vreemde talen aangeleerd;
- wordt kennis gemaakt met audioboeken;
- enz.

Het is niet verplicht om gebruik te maken van de begeleiding, maar wanneer een leerling hiervoor wordt aangemeld, is er (tot de voorjaarsvakantie) aanwezigheidsplicht, ook als er sprake is van tussenuren voor of na de RT-les.

4.2 Na de eerste twee leerjaren

Na de eerste twee leerjaren is er geen begeleiding meer door de remedial teachers. Wel blijven de rt'ers beschikbaar voor leerlingen en docenten voor advies.

Elk jaar worden de dyslectische leerlingen uitgenodigd voor een voortgangsgesprek. Het voeren van dit jaarlijkse voortgangsgesprek is verplicht. Tijdens dit gesprek worden de benodigde faciliteiten voor het komende schooljaar opnieuw vastgelegd. Wanneer een leerling uitgenodigd is voor een voortgangsgesprek en daaraan geen gehoor geeft, verliest de leerling het recht op aanpassingen of faciliteiten op basis van de dyslexieverklaring, zolang het gesprek nog niet heeft plaatsgevonden. Voor PTA- en toetsweken geldt dat aanpassingen minimaal vier weken van tevoren moeten zijn aangevraagd.

Voor het schoolexamen en het centraal examen bespreken de remedial teachers het recht op en het gebruik van eventuele hulpmiddelen en/of aanpassingen, zie §7.

5 CONTACT MET OUDERS

5.1 De ouderavond

In september organiseren de remedial teachers samen met een afdelingsleider (portefeuillehouder zorg) een ouderavond voor de ouders van dyslectische leerlingen. Op deze avond kunnen vragen gesteld worden en wordt er uitleg en advies gegeven over allerlei zaken.

5.2 Evaluatie

Eén keer per jaar (meestal in februari of maart) krijgen de ouders een evaluatieformulier over de inhoud en het verloop van de RT-lessen. Dit formulier gaat ook naar de mentor en de afdelingsleider en wordt bewaard in het leerlingdossier.

5.3 De reguliere besprekingen ouders/leerling/vakdocent

Voor de besprekingen ouders/leerling/vakdocent kan ook een 10-minutengesprek worden aangevraagd met een remedial teacher.

6 BEGELEIDING IN DE KLAS IN DE ONDER- EN BOVENBOUW

Uitgangspunten van dit beleid zijn:

- Elke docent weet welke leerlingen in zijn klas dyslectisch zijn.
- De docenten weten hoe ze met deze leerlingen om moeten gaan.

Ten aanzien van de omgang met dyslectische leerlingen zijn de volgende richtlijnen geformuleerd:

6.1 De faciliteitenlijst

De faciliteitenlijst bevat de namen van alle leerlingen van de school die recht hebben op extra tijd en/of andere faciliteiten. Ook alle leerlingen met dyslexie worden hierop vermeld. Deze lijst wordt centraal opgeslagen en kan door alle docenten geraadpleegd worden. Gedurende het jaar wordt de lijst bijgewerkt. Wijzigingen worden via de mentoren doorgegeven aan de docenten.

Op de lijst wordt ook bijgehouden van welke faciliteiten leerlingen gebruikmaken, bijvoorbeeld gebruik van dyslexiesoftware of een toetslaptop.

Alle leerlingen die op deze lijst staan (behalve de leerlingen uit de eindexamenklassen) krijgen in het najaar een dyslexiepasje. Op dit pasje staat een foto van de leerling en de faciliteiten waarvan de leerling gebruik mag maken. Indien nodig kan de leerling zijn pasje laten zien. In de praktijk zal dit vooral voorkomen bij nieuwe of vervangende docenten, bij een inhaaluur of in een toetsweek.

6.2 Voorleesbeurten

De docent overlegt met de dyslectische leerling of hij wel of niet mee wil doen aan voorleesbeurten. Eventueel kan de docent aan de betreffende leerling de mogelijkheid geven om de leesbeurt van tevoren (thuis) voor te bereiden.

6.3 Tijdig opgeven

De docent geeft so's en repetities tijdig op. Repetities minimaal een week van tevoren en aangekondigde so's meer dan een dag van tevoren. Een door de docent verstrekte weekplanner of periodeplanner kan een hulpmiddel zijn. Dyslectische leerlingen moeten de te leren stof over meerdere dagen kunnen verdelen.

6.4 Lettertype

De docent levert de so's en repetities met minimale lettergrootte 12, bij voorkeur in het lettertype Arial. Gekopieerde opdrachten moeten een vergelijkbare lettergrootte hebben. Hij geeft geen gedicteerde overhoringen, tenzij het luisteren onderdeel van de beoordeling is.

6.5 Extra tijd

Op basis van de dyslexieverklaring heeft een dyslectische leerling automatisch recht op extra tijd (bij voortgangstoetsen maximaal 20%). Dyslectische leerlingen hebben dit echter niet allemaal en bij alle vakken nodig. Het is belangrijk dat leerling en docent samen bespreken of er extra tijd nodig is en hoe dit het beste gerealiseerd kan worden. Zo nodig kan ook de remedial teacher bij dit overleg betrokken worden.

- Extra tijd geven is bijvoorbeeld mogelijk door leerlingen nog even in de pauze te laten doorwerken of eventueel al te laten beginnen in de pauze voorafgaand aan de les.
- Als dat niet mogelijk is, kan ook overwogen worden om het aantal opgaven voor deze leerlingen te beperken. Vooral overlappende vragen bieden hier mogelijkheden.
- De te leren stof kan in kleinere porties verdeeld en overhoord worden.
- Extra tijd kan ook al op een eenvoudige manier aan dyslectische leerlingen worden gegeven door aan hen het eerst de proefwerken te geven en hun proefwerken als laatste op te halen.

In de bovenbouw zal extra tijd geven over het algemeen moeilijker zijn, omdat de toetsen vaak langer duren. De docent doet zijn best om naar mogelijkheden te zoeken.

Bij luistertoetsen hebben sommige leerlingen, zowel in de onder- als in de bovenbouw, extra tijd nodig. De docent regelt dit in overleg met de leerling en/of de remedial teacher. Ook kunnen dyslectische leerlingen vaak het tempo van nakijken tijdens de les niet bijhouden en laten daardoor fouten zitten. Een oplossing hiervoor is het geven van antwoordbladen.

6.6 Mondelinge overhoringen

In uitzonderingsgevallen geeft de docent waar nodig en waar mogelijk aan de dyslectische leerlingen de mogelijkheid om proefwerken en so's mondeling te doen. Hier kan beperkt gebruik van gemaakt worden, eventueel na overleg met de remedial teacher. Dit is vooral bedoeld om een leerling die zonder uitzondering zware onvoldoendes haalt, de mogelijkheid te geven om te laten zien wat hij kan. Het is geen structurele oplossing.

6.7 Spellingfouten

Bij de zaakvakken worden spellingfouten niet meegerekend, tenzij het om vakinhoudelijke kennis gaat.

In de onderbouw worden bij de talen niet alle spelfouten meegerekend, tenzij spelling het onderwerp is van toetsing. De talensecties hebben afspraken gemaakt over welke fouten ze wel en welke ze niet meerekenen bij dyslectische leerlingen en hebben dit in het vakwerkplan verwerkt. Een overzicht van deze afspraken is te vinden in bijlage 1.

Een alternatief voor het niet rekenen van dyslectische fouten is het gebruik van een laptop met spellingcontrole. Bij een klassikale digitale toets kan de docent besluiten om de leerling deze toets met spellingcontrole te laten maken. Wanneer de leerling de beschikking heeft over spellingcontrole, wordt bij het nakijken geen andere normering voor de spelling toegepast dan bij andere leerlingen.

6.8 Hulpmiddelen

Wanneer er in overleg met de remedial teachers en de afdelingsleider een hulpmiddel is aangevraagd, verleent de docent zijn medewerking.

- Een hulpmiddel kan zijn een laptop al of niet met ClaroRead of andere van-tekst-naar-spraaksoftware. Dat is software waarmee teksten qua opmaak gemakkelijk aangepast of voorgelezen kunnen worden. In de les kan, wanneer daarvoor toestemming is verkregen, een dergelijk programma op de eigen laptop gebruikt worden. Op de toetslaptops staat ClaroRead. Ook een leerling die gewend is om op de eigen computer met een ander programma te werken, kan bij toetsen alleen gebruik maken van ClaroRead. Het is in geen geval toegestaan om een eigen laptop te gebruiken voor toetsen. Voor het gebruik van een laptop bij toetsen zijn de regels uit het protocol laptopservice van toepassing (zie bijlage 2). Wanneer de leerling zich hier

niet aan houdt, kan de leerling het gebruik van dit hulpmiddel worden ontzegd.

- De mediatheek heeft een aantal luisterboeken die de leerlingen kunnen beluisteren samen met het lezen van leesboeken. Ook kan gebruik gemaakt worden van de Bibliotheekservice Passend Lezen.
- Dyslectische leerlingen hebben toestemming in alle werkboeken te schrijven. De school betaalt de kosten. De financiële administratie zorgt ervoor dat er bij dyslectische leerlingen geen rekening naar huis gaat van niet ingeleverde werkboeken.
- Rekeningen voor gesproken schoolboeken of schoolboeken die gebruikt worden met van-tekst-naar-spraaksoftware, besteld bij Dedicon, kunnen aan het eind van het schooljaar bij de school ingediend worden. In de loop van het schooljaar (meestal in april of mei) ontvangen alle ouders van dyslectische leerlingen een brief, waarin wordt uitgelegd hoe de kosten kunnen worden gedeclareerd.

7 HET CENTRAAL EN SCHOOLEXAMEN

7.1 Het centraal examen

Artikel 55 van het Eindexamenbesluit geeft de directeur de bevoegdheid toe te staan dat een kandidaat met een beperking, waaronder dyslexie, het examen geheel of gedeeltelijk aflegt op een wijze die is aangepast aan de mogelijkheden van die kandidaat. In dat geval bepaalt de directeur de wijze waarop het examen zal worden afgelegd. Het is voldoende als aan de inspecteur van onderwijs gemeld wordt aan welke leerlingen welke faciliteiten verleend worden. Hiervoor kan een aantal aanpassingen en hulpmiddelen ingezet worden (zie ook de bijlage bij het examenreglement havo/vwo).

7.1.1 Aanpassingen en hulpmiddelen bij het centraal examen

Examenkandidaten die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring, hebben op grond daarvan recht op extra tijd. Alle andere faciliteiten worden alleen toegekend als deze expliciet worden genoemd bij de indicerende diagnose in het psychodiagnostisch rapport of bij de handelingsadviezen in de dyslexieverklaring.

- **verlenging van de duur van de examenonderdelen**
Dit is maximaal een halfuur per examen.
- **grootschrift**
Het maken van vergrotingen voor dyslectische examenkandidaten is niet toegestaan. De papieren centrale examens worden standaard geleverd in puntgrootte 12. Het basislettertype is Arial. Bij grafieken, tabellen en dergelijke kan een kleinere letter worden gehanteerd. Als de dyslectische kandidaat die letters als (te) klein ervaart, kan hij gebruikmaken van een loep of een leesliniaal. Kandidaten die op de computer werken, kunnen op het beeldscherm de door hen gewenste vergrotingsfactor toepassen.

- **computer/laptop met spellingcontrole**
Uiteraard mag de spellingcontrole alleen worden gebruikt als dit door het College voor Toetsen en Examens (CvTE) is toegestaan.
- **Daisy of spraaksynthese**
Dyslectische kandidaten die recht hebben op audio, kunnen gebruikmaken van Daisy of spraaksynthese.
Het Daisybestand kan worden afgespeeld op een computer/laptop. Het speciale Daisyformat is geschikt om te navigeren tussen bijvoorbeeld tekst en vragen. Ook is onder meer het leestempo te regelen. De bediening vergt weinig oefening.
Daisybestanden zijn beschikbaar voor het eerste tijdvak. Voor het tweede tijdvak worden deze alleen geleverd voor de vakken Nederlands en Engels. Voor andere vakken kan gebruik gemaakt worden van pdf-bestanden die met het computerprogramma 'ClaroRead' worden voorgelezen, of een voorleeshulp.
Voor het gebruik van spraaksynthesesoftware (bijvoorbeeld ClaroRead) wordt een pdf-bestand geleverd, met het examen in een opmaak die identiek is aan die van het papieren examen. Met de computer kan de digitale tekst via spraaksynthesesoftware omgezet worden in spraak. Daarnaast wordt ook altijd een papieren examen verstrekt.

Het omgaan met bepaalde hulpmiddelen vergt nogal wat vaardigheden. De spraaksynthese-pdf is alleen bestemd voor leerlingen die gewend zijn om te gaan met spraaksynthese. Zij moeten hiermee al eerder (in elk geval vanaf het begin van het vooreindexamenjaar) hebben gewerkt, zowel op school als thuis.

7.1.2 Voorwaarden voor de aanpassingen

- De leerling moet in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring.
- De aanpassingen of hulpmiddelen dienen vermeld te zijn bij de begeleidingsadviezen in een psychologisch onderzoeksrapport dan wel in een geldige deskundigen-verklaring. (De extra tijd kan sowieso gegeven worden.)
- De te nemen maatregelen moeten ook getroffen zijn bij het schoolexamen en ook in eerdere vergelijkbare situaties tijdens de schoolloopbaan.
- De inspecteur dient zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld te worden.

7.2 Het schoolexamen

Zoals vermeld staat bij de voorwaarden voor het inzetten van aanpassingen en hulpmiddelen bij het centraal eindexamen, moeten de maatregelen ook al bij het schoolexamen getroffen zijn.

7.2.1 Aanpassingen en hulpmiddelen bij het schoolexamen

- **verlenging van de duur van de schoolexamenonderdelen**
Voor toetsen van 50 minuten is de verlenging 15 minuten. Bij toetsen van 100 of 150 minuten is de extra tijd 30 minuten.

- **computer/laptop met spellingcontrole**
Wanneer de leerling hiervoor in aanmerking komt, mag dit hulpmiddel gebruikt worden als spelling geen doel is van de toetsing. Bij PTA's taalgebruik/spelling en retoriek mag geen computer worden gebruikt. Wanneer het gebruik van een computer niet is toegestaan, kan een vergroting van de toets worden verstrekt.
- **spraaksynthese**
Wanneer een leerling in aanmerking komt voor het gebruik van een van-tekst-naar spraakprogramma en hij daar ook gebruik van wil maken, wordt de kandidaat de mogelijkheid geboden met het computerprogramma 'ClaroRead' een toets te laten voorlezen. De docent levert dan de toets aan in pdf-formaat (readable) bij de examencommissie.
- **Luistertoetsen**
Voor dyslectische leerlingen zijn er speciale luistertoetsen, waarbij extra tijd is ingelast voor het lezen van de vragen.

7.2.2 Voorwaarden voor de aanpassingen

- De leerling moet in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring.
- De aanpassingen of hulpmiddelen dienen vermeld te zijn bij de begeleidingsadviezen in een psychologisch onderzoeksrapport dan wel in een geldige deskundigen-verklaring. (De extra tijd kan sowieso gegeven worden.)
- Het gebruik van spraaksynthese is alleen toegestaan als hiermee thuis en op school al langer wordt gewerkt, uiterlijk vanaf het begin van het vooreindexamenjaar.

7.3 Rol van de remedial teachers

Aan het begin van de schoolexamenperiode worden de dyslectische leerlingen uitgenodigd door een remedial teacher voor een gesprek over de aanpassingen en/of hulpmiddelen die de leerling mag en wil gebruiken in toetsweken, bij schoolexamens en het centraal examen. De handelingsadviezen in de dyslexieverklaring en de indicerende diagnose in het bijbehorend onderzoeksrapport zijn hierbij het uitgangspunt. Er worden geen aanpassingen en/of hulpmiddelen toegestaan die hierin niet expliciet zijn genoemd. Mocht de leerling toch gebruik willen maken van een bepaalde aanpassing die niet in het onderzoek en/of de verklaring wordt genoemd, dan zal er een aangepaste dyslexieverklaring aangevraagd moeten worden bij de deskundige die de oorspronkelijke verklaring heeft afgegeven. De school is niet aansprakelijk voor de kosten hiervan. De remedial teacher noteert samen met de leerling op een formulier van welke hulpmiddelen en/of aanpassing de leerling gebruik mag en wil maken. Dit formulier wordt ondertekend door de leerling. Het wordt bewaard door de remedial teachers. De leerling krijgt een kopie. Voor eventuele wijziging van afspraken neemt de leerling contact op met de remedial teacher. Er wordt dan een nieuw formulier gemaakt. Het gesprek moet uiterlijk in week 41 hebben plaatsgevonden. Wanneer een leerling geen gehoor geeft aan de uitnodiging voor het gesprek, worden geen faciliteiten toegekend.

7.4 Rol van de examencommissie

De examencommissie regelt extra tijd en zorgt ervoor dat de afgesproken aanpassingen en/of hulpmiddelen voor de leerling beschikbaar zijn.

7.5 Rol van de docenten

Wanneer er een verzoek is voor bepaalde aanpassingen en/of hulpmiddelen, werken de docenten er, in overleg met de examencommissie en daar waar mogelijk, aan mee dat faciliteiten beschikbaar zijn (bijvoorbeeld een digitale versie van een toets).

BIJLAGE 1: AANREKENEN SPELLINGFOUTEN BIJ DYSLECTISCHE LEERLINGEN

Zaakvakken

Bij zaakvakken worden spellingfouten niet meegerekend, tenzij het om vakinhoudelijke kennis gaat.

Talen

De talensecties hebben afspraken gemaakt over welke fouten zij wel en niet aanrekenen bij dyslectische leerlingen. Deze afspraken zijn als bijlage toegevoegd aan het vakwerkplan. Hieronder volgt een overzicht van deze afspraken.

Nederlands

Spellingtoetsen:

Het gaat hier om de spelling, dus geen afwijkende beoordeling voor dyslectische leerlingen.

Schrijftoetsen:

Een deel van de punten is bestemd voor taalgebruik. Bij het beoordelen van spelling van dyslectische leerlingen, worden de dyslectische fouten (in etymologische spelling ei/ij, au/ou, ch/g, enz. en verwisseling van letters) niet meegerekend. Fouten ten gevolge van het niet toepassen van spellingregels (bv. werkwoordspelling, meervoudsvormen, lange- en korteklinkerregel), worden bij alle leerlingen meegerekend.

Wanneer bij een schrijftoets een computer met spellingscorrectie gebruikt mag worden door dyslectische leerlingen, gelden voor dyslectische leerlingen dezelfde beoordelingscriteria voor spelling als voor de andere leerlingen.

Overige toetsen:

Bij alle toetsen waar spelling geen deel uitmaakt van de beoordelingscriteria, wordt 0,1 pnt. per fout tot een maximum van 0,5 pnt. van het cijfer afgetrokken voor spelfouten.

Engels

Onderbouw

Spelling en grammatica

- Als je het woord uitsprekt en het is fonetisch correct (het klinkt goed), maar de spelling is niet goed, dan wordt het woord goed gerekend. Bijvoorbeeld: baik- bike. Deze afspraak geldt ook bij onregelmatige werkwoorden. Bijvoorbeeld: becomm-become.
- Letteromdraaiing of letters of de verkeerde plaats rekenen we goed. Bijvoorbeeld: wath- what, cattel-cattle, saok-soak.
- Grammaticale fouten rekenen we fout. Bijvoorbeeld: childs-children, a apple-an apple.
- Herhaling van dezelfde spelfout wordt niet meegerekend.
- Bij onderbouwtoetsen bestaat de laatste oefening vaak uit zinnen. We rekenen dan de helft +1. Bijvoorbeeld: je kunt maximaal tien fouten in vijf zinnen maken. Een dyslectische leerling kan maximaal zes fouten maken.

Luistertoetsen

In klas 1, 2 en 3 zijn de dyslectische versies van luistertoetsen Engels vaak niet beschikbaar. De docent kan met de dyslectische leerlingen afspreken dat het fragment

pas verder gaat als de dyslectische leerlingen de vraag gelezen hebben. De docent kan ook afspreken dat de dyslectische leerlingen alleen de oneven vragen maken en dan wordt de normering aangepast.

Bovenbouw

Schrijftoetsen

In de bovenbouw worden voor het beoordelen van de spelling en grammatica dezelfde eisen gehanteerd als bij het (school)examen. Dat betekent dat spelling- en grammaticafouten meegerekend worden. Bij schrijftoetsen die op de computer worden gemaakt, mag (door alle leerlingen) de spellingcontrole gebruikt worden.

Luistertoetsen

Alle dyslectische leerlingen doen vanaf klas 4 de dyslectische versie van de Citoluistertoets op een ander moment dan de andere leerlingen. De fragmenten zijn hetzelfde, alleen er is meer tijd om de vraag te lezen. Er wordt een dyslexieversie door Cito geleverd. In de eindexamenklassen worden de dyslexieversie van luistertoetsen wel gelijktijdig met de andere klassen afgenomen bij dyslectische leerlingen; uiteraard in een aparte ruimte.

Frans

Onderbouw

Spelling, grammatica en lees- en luistertoetsen

Als je het woord uitsprekt en het is fonetisch correct (het klinkt goed), maar de spelling is niet goed, dan wordt het woord goed gerekend.

Letteromdraaiing rekenen we goed. Bijvoorbeeld : attention – attentoin, mauvais – mauvias.

Werkwoorden zowel regelmatig als onregelmatig moeten correct gespeld worden.

Grammaticale fouten rekenen we fout. Bijvoorbeeld: quelle, quel, quels en quelles (de uitgang moet goed zijn: x, -s, -les en- s in dit geval, de x staat voor 'niets').

Herhaling van dezelfde spelfout wordt niet meegerekend.

De lidwoorden moeten goed zijn: le, la, les, du, de l', des etc.

Verkeerde accenten of geen accenten rekenen we niet fout b.v. é, è etc.

Voor de luistertoetsen geldt dat de hele klas wacht tot de dyslectische leerling de vragen heeft gelezen en/of de docent leest de vragen voor.

De leerling mag de spellingcontrole niet gebruiken bij schrijftoetsen.

In de onderbouw zijn er geen aparte spreektoetsen.

We geven geen dictees en de dyslectische leerling krijgt geen mondelinge vragen waarop hij een antwoord in het Frans moet geven.

Bovenbouw

Schrijftoetsen

Leerlingen mogen geen spellingcontrole gebruiken. Bij het nakijken van de toets wordt wel rekening gehouden met de spellingfouten.

Luistertoetsen

Alle dyslectische leerlingen van klas 4 en 5 doen de dyslectische versie van de Citoluistertoets op een ander moment dan de andere leerlingen.

Duits

Onderbouw

- Als je het woord uitspreekt en het is fonetisch correct (het klinkt goed), maar de spelling is niet goed, dan wordt het woord goed gerekend. Er wordt fonetisch nagekeken.
- Letteromdraaiing of letters op de verkeerde plaats rekenen we goed.
- Werkwoorden moeten wel goed vervoegd zijn.
- Herhaling van dezelfde spelfout wordt niet meegerekend.
- Lidwoorden moeten correct zijn.
- Redemittel (dus de zinnen) worden bij zware dyslexie eventueel mondeling getoetst.
- Wanneer de leerling een laptop gebruikt bij toetsen, mag er geen spellingcontrole worden gebruikt.

Bovenbouw

Schrijftoetsen

Bij schrijfvaardigheid volgen we dezelfde regels als in de onderbouw.

Luistertoetsen

In de bovenbouw geven wij bij kijk-luistertoetsen extra (lees)tijd dan wel de versie voor dyslectische leerlingen.

BIJLAGE 2: PROTOCOL UITGIFTE LAPTOPS VOOR LEERLINGEN DIE TOETSEN OP LAPTOP MOGEN MAKEN

In totaal zijn er 27 laptops beschikbaar voor het maken van voortgangstoetsen. Deze laptops worden uitgeleend door de mediatheek aan de leerling, in het geval er een voortgangstoets is waar een leerling een laptop voor nodig heeft en de leerling daar toestemming voor heeft.

Het uitgangspunt van dit protocol is dat het uitlenen van laptops bij voortgangstoetsen gebeurt door middel van een vast systeem waarbij sprake is van zelfstandigheid van leerling en docent.

Op alle toetslaptops is het programma ClaroRead geïnstalleerd. Gebruik van een eigen laptop of eigen usb-stick bij toetsen is niet toegestaan. Een toetslaptop van school is te herkennen aan de barcode van de mediatheek.

Misbruik van de geboden faciliteiten leidt tot intrekking ervan.

Organisatie vooraf

- Dyslectische leerling meldt aan remedial teacher dat het gebruik wil maken van de laptopservice;
- Remedial teacher geeft, na overleg met afdelingsleider, aan mentor en mediatheek door wie hiervoor in aanmerking komen. De mentor informeert de lesgevende docenten;
- Andere leerlingen, met bijvoorbeeld een gebroken arm of een slecht handschrift, melden zich aan bij de afdelingsleider van zijn of haar afdeling. Indien de leerling toestemming krijgt voor het gebruik van een laptop, geeft de afdelingsleider dit aan de docenten en aan de mediatheek door en zorgt ervoor dat deze leerling op de faciliteitenlijst wordt geplaatst (behalve wanneer de toestemming tijdelijk is). Toestemming voor het gebruik van een laptop betekent niet automatisch dat ook ClaroRead gebruikt mag worden. Als de leerling daarvoor toestemming heeft, wordt dit altijd apart vermeld.

Organisatie voor de leerling

- Dyslectische leerling checkt bij de desbetreffende docent of een pdf-bestand van de toets beschikbaar is en vraagt aan de docent of er spellingcontrole gebruikt mag worden;
- Leerling vraagt een laptop aan via een speciaal emailadres: laptop-spk@kalsbeek.nl, geeft aan welke lesdag en welk lesuur het betreft;
- Leerling haalt vlak voor het desbetreffende uur de laptop op bij de mediatheek (of in 116 als de mediatheek (nog) niet open is);
- Leerling zorgt voor eigen oortjes (alleen nodig en toegestaan bij gebruik van ClaroRead!);
- Leerling ontvangt (indien nodig) pdf-bestand op usb-stick van docent; docent zet laptop aan;
- Leerling maakt toets op papier, in Word of WordPad. en noteert alleen antwoorden op de vragen; de opgave mag niet gekopieerd worden;

- Leerling levert werk in op papier of als bestand op de usb-stick (harddisk is echt absoluut 100% leeg zodra pc uit of gerestart is!); de docent ziet erop toe dat daarna de laptop wordt uitgeschakeld;
- Leerling levert na de toets gelijk de laptop in bij de mediatheek;
- Leerling meldt eventuele problemen met de laptop en/of ClaroRead bij de mediatheek.

Organisatie voor de docent

- Docent hoort van remedial teacher of afdelingsleider welke leerlingen gebruik mogen maken van een laptop;
- Docent zorgt voor toets op pdf-formaat;
- Docent zet desbetreffende toets op een lege usb-stick en heeft die bij zich voor de leerling; usb-sticks zijn af te halen bij de mediatheek;
- De docent ziet erop toe dat de leerling daadwerkelijk een toetslaptop gebruikt, en geen eigen laptop. Een toetslaptop is te herkennen aan de barcode van de mediatheek.
- Docent zet de laptop aan, niet uit slaapstand (!); in slaapstand knippert (anders: brandt) een led lampje in de powerknop;
- Docent geeft bij aanvang van de toets de stick aan de leerling;
- Docent haalt usb-stick op met antwoorden op papier of op usb-stick als pdf-/Word-/WordPad-bestand en ziet erop toe dat de laptop wordt uitgeschakeld. Let op: bestanden worden automatisch verwijderd na uitschakeling van de laptop;
- Docent draait het werk uit indien ingeleverd op stick;
- Docent maakt stick leeg en brengt deze terug naar mediatheek;
- Docent bewaart het werk bij de overige toetsen.

BIJLAGE 3: VRIJSTELLINGEN

Informatie over wettelijke bepalingen ten aanzien van mogelijke vrijstellingen is te vinden in het Inrichtingsbesluit WVO.

Vrijstellingen op het Kalsbeek College

In de eerste drie leerjaren van havo en vwo worden geen vrijstellingen gegeven. Naast Nederlands en Engels zijn Frans en Duits verplicht. In uitzonderlijke gevallen kan er een aangepast programma aangeboden worden voor Frans en/of Duits. De criteria om hiervoor in aanmerking te komen, zijn opgenomen in het 'Beleid aangepast programma Frans en Duits onderbouw havo en vwo' (zie bijlage 4).

1. havo-6

In de havo-6-stroom kan in klas 2 en 3 in uitzonderlijke gevallen een vrijstelling gegeven worden voor Frans of Duits. In klas 4 is een tweede moderne vreemde taal niet verplicht.

1.1. Criteria voor vrijstellingen in havo-6

In de tweede en derde klas van havo-6 kan in zeer uitzonderlijke gevallen vrijstelling gegeven worden voor Frans of Duits. De directie bepaalt of er sprake is van een uitzonderlijk geval. Criteria hiervoor zijn:

- De leerling moet in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring;
- Uit het intelligentieonderzoek, afgenomen in het kader van het dyslexieonderzoek, of een ander betrouwbaar intelligentieonderzoek door een deskundige uitgevoerd, moet blijken dat de leerling over voldoende capaciteiten beschikt om het mavodiploma te halen;
- Ook de betreffende vakdocenten zien mogelijkheden voor de leerling om het mavodiploma te halen;
- Er moet zijn aangetoond dat de dyslexie dermate belemmerend werkt, dat de leerling niet op het bij hem passende niveau kan functioneren;
- De dyslexie moet de leerling in de brugklas parten hebben gespeeld;
- Het moet duidelijk zijn dat de leerling, ondanks alle beperkingen, in de les en thuis zijn best heeft gedaan, gebruik heeft gemaakt van de hulp en de strategieën die hem zijn aangereikt en gemaakte afspraken is nagekomen;
- Er moet aangetoond zijn dat de compenserende maatregelen die de school hanteert, worden gebruikt, maar desondanks onvoldoende soelaas bieden;
- Er moet zijn aangetoond dat er geen andere oorzaken zijn voor het niet op niveau functioneren;
- Er moeten afspraken gemaakt zijn over het volgen van vervangende lessen en door welke docent deze gegeven worden.

1.2. De procedure voor het toekennen van een vrijstelling in havo-6

De procedure voor het indienen van een verzoek om een vrijstelling voor een tweede moderne vreemde taal en het toekennen daarvan, is als volgt:

- De ouders dienen, na overleg met de leerling en de mentor en eventueel de remedial teacher een verzoek in bij de afdelingsleider van havo-6.
- Dit verzoek moet schriftelijk zijn en met redenen omkleed.

- Het verzoek moet liefst voor het einde van het eerste leerjaar en uiterlijk in oktober van het tweede leerjaar binnen zijn om in het tweede leerjaar in te kunnen gaan.
- Met een definitieve keuze van de vrijstelling in klas 2 wordt gewacht tot de eerste leerlingbesprekingen in het tweede leerjaar, zodat zowel voor het vak Frans als voor het vak Duits resultaten bekend zijn.
- Er vindt overleg plaats tussen de afdelingsleider van havo-6, de leerling, de ouders, de mentor, een remedial teacher en de vakdocenten.
- Een van de remedial teachers verzamelt, op verzoek van de afdelingsleider van havo-6, alle relevante informatie (bijv. informatie uit het leerlingvolgsysteem, cijferrapporten, adviezen uit de leerlingbesprekingen, de dyslexieverklaring en het bijbehorend onderzoeksrapport, het intelligentieonderzoek, orthopedagogische en andere verklaringen, onderwijskundige rapporten enz.). Ze maakt hier een verslag van en stuurt dit naar de afdelingsleider.
- De afdelingsleider bepaalt of het verzoek gegrond is en verleent wel of geen vrijstelling voor Frans of Duits.
- Het besluit van de directie wordt schriftelijk aan de ouders van de leerling meegedeeld door de afdelingsleider van havo-6.
- De onderbouwing en verantwoording van het besluit worden opgenomen in het dossier van de leerling (Magister).
- Ook regelt de afdelingsleider de vervangende lessen.

Voor alle duidelijkheid: ieder verzoek voor vrijstelling van een taal wordt apart bekeken. Indien aan iemand dispensatie is verleend, kan een ander hieraan geen rechten ontleen.

2. havo

In de bovenbouw havo worden geen vrijstellingen gegeven. Alleen in het profiel 'cultuur en maatschappij' is een tweede moderne vreemde taal verplicht. Havoleerlingen kunnen dat vak dus vermijden door een ander profiel te kiezen dan 'cultuur en maatschappij'.

3. vwo

3.1. Criteria voor vrijstellingen in het vwo

In principe worden er in de bovenbouw van het vwo geen vrijstellingen gegeven. Op het gymnasium is een tweede moderne vreemde taal niet verplicht, omdat een van de klassieke talen daarvoor in de plaats komt. In zeer uitzonderlijke gevallen kan op het atheneum vrijstelling gegeven worden voor de verplichte tweede moderne vreemde taal. Dit wordt per geval bekeken. De directie bepaalt of er sprake is van een uitzonderlijk geval. Criteria hiervoor zijn:

- De leerling moet in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring;
- Uit het intelligentieonderzoek, afgenomen in het kader van het dyslexieonderzoek of een ander betrouwbaar intelligentieonderzoek door een deskundige uitgevoerd, moet blijken dat de leerling over voldoende capaciteiten beschikt om het vwo-diploma te halen;

- Ook de betreffende vakdocenten zien mogelijkheden voor de leerling om het vwo-diploma te halen;
- Er moet zijn aangetoond dat de dyslexie dermate belemmerend werkt, dat de leerling niet op het bij hem passende niveau kan functioneren;
- De dyslexie moet de leerling eerdere leerjaren parten hebben gespeeld;
- Het moet duidelijk zijn dat de leerling, ondanks alle beperkingen, in de les en thuis zijn best heeft gedaan, gebruik heeft gemaakt van de hulp en de strategieën die hem zijn aangereikt en gemaakte afspraken is nagekomen;
- Er moet aangetoond zijn dat de compenserende maatregelen die de school hanteert, worden gebruikt, maar desondanks onvoldoende soelaas bieden;
- Er moet zijn aangetoond dat er geen andere oorzaken zijn voor het niet op niveau functioneren.

3.2. De procedure voor het toekennen van een vrijstelling in het vwo

De procedure voor het indienen van een verzoek om een vrijstelling voor een tweede moderne vreemde taal en het toekennen daarvan, is als volgt:

- De ouders dienen, na overleg met de leerling, de mentor en eventueel de decaan een verzoek in bij de afdelingsleider van het vwo.
- Dit verzoek moet schriftelijk zijn en met redenen omkleed.
- Het verzoek moet liefst voor de eindvergadering aan het eind van het derde leerjaar en uiterlijk aan het begin van het vierde leerjaar (bij leerlingen die vanuit de havo instromen vóór het begin van het vijfde leerjaar) binnen zijn. In uitzonderingsgevallen kan er ook gedurende het vierde leerjaar nog een vrijstelling verleend worden. De aanvraag moet dan voor 1 juni in het betreffende leerjaar binnen zijn bij de afdelingsleider van het vwo.
- Er vindt overleg plaats tussen de afdelingsleider van het vwo, de leerling, de ouders, de mentor, de remedial teachers en de vakdocenten.
- Een van de remedial teachers verzamelt, op verzoek van de afdelingsleider van het vwo, via dossieronderzoek alle relevante informatie (bijv. informatie uit het leerlingvolgsysteem, cijferrapporten, adviezen uit de leerlingbesprekingen, de dyslexieverklaring en het bijbehorend onderzoeksrapport, orthopedagogische en andere verklaringen, onderwijskundige rapporten enz.). Ze maakt hier een verslag van en stuurt dit naar de afdelingsleider.
- De afdelingsleider bepaalt of het verzoek gegrond is en verleent wel of geen vrijstelling voor de tweede moderne vreemde taal.
- Het besluit van de directie wordt schriftelijk aan de ouders van de leerling meegedeeld door de afdelingsleider van het vwo.

Bovenstaande stappen in de procedure hoeven niet te worden toegepast bij leerlingen met een dyslexieverklaring die in klas 3 een aangepast programma hebben gevolgd voor zowel Duits als Frans.

- In geval van vrijstelling ontvangt de inspectie een kopie van het besluit van de directie. De onderbouwing en verantwoording van het besluit worden opgenomen in het dossier van de leerling (Magister).
- De leerling moet in plaats van de taal een vervangend examenvak kiezen met een normatieve studielast van ten minste 440 uren. De keuze is

afhankelijk van het aanbod van de school. Voor de keuze van het vakkenpakket neemt de leerling contact op met de decaan.

Voor alle duidelijkheid: ieder verzoek voor vrijstelling van een taal wordt apart bekeken. Indien aan iemand dispensatie is verleend, kan een ander hieraan geen rechten ontlenen.

BIJLAGE 4: BELEID AANGEPAST PROGRAMMA FRANS EN DUI TS ONDERBOUW HAVO/VWO

In de onderbouw havo en vwo zijn naast Engels en Nederlands, Frans en Duits verplicht. De wet geeft het bevoegd gezag van de school de mogelijkheid om, in bijzondere gevallen, leerlingen in de onderbouw havo/vwo een aangepast lesprogramma aan te bieden voor Frans en/of Duits. De school moet hierbij wel rekening houden met de mogelijke profielkeuze van de leerling in verband met doorstroommogelijkheden.

Lang niet alle leerlingen met dyslexie hebben een aangepast programma nodig. Pas in uitzonderlijke gevallen, bij complexe problematiek en wanneer de kansen op schoolsucces ernstig in gevaar komen, kan overwogen worden om het programma van Frans en/of Duits aan te passen. Als het aangepaste programma wordt toegekend, kan dit vak in de bovenbouw niet meer worden gekozen. Het beperkt dus de keuzemogelijkheden van de leerling.

Op de havo kan voor zowel Frans als Duits een verlicht programma worden aangevraagd, op het vwo slechts voor één van beide vakken.

Criteria voor het volgen van een aangepast programma voor Frans en/of Duits in de onderbouw van havo en vwo

1. De leerling moet in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring met een onderkende, verklarende en handelingsgerichte diagnose;
2. Er is een geldig cognitief vaardigheidsonderzoek beschikbaar waaruit blijkt dat de leerling over voldoende capaciteiten beschikt om het havo- resp. vwo-diploma te halen;
3. Ook de betreffende vakdocenten zien mogelijkheden voor de leerling om het havo- resp. vwo-diploma te halen;
4. Er moet zijn aangetoond dat de dyslexie dermate belemmerend werkt, dat de leerling niet op het bij hem passende niveau kan functioneren (aan de hand van alle relevante informatie verzameld door de remedial teacher);
5. De dyslexie moet de leerling ook in voorgaande leerjaren parten hebben gespeeld;
6. Het moet duidelijk zijn dat de leerling, ondanks alle beperkingen, zich in de les en thuis aantoonbaar heeft ingezet, gebruik heeft gemaakt van de hulp en de strategieën die hem zijn aangereikt en gemaakte afspraken is nagekomen;
7. Er moet aangetoond zijn dat de compenserende maatregelen die de school hanteert, worden gebruikt, maar desondanks onvoldoende soelaas bieden;
8. Er moet zijn aangetoond dat er geen andere oorzaken zijn voor het niet op niveau functioneren.

Wanneer een leerling, aan wie het verlicht programma is toegekend, niet meer voldoet aan de gestelde eisen, dient de betreffende docent Duits/Frans dit te communiceren met de leerling én de mentor. De mentor communiceert dit met de ouders en de afdelingsleider. Ook verbeteringen en verslechtingen nadien, dienen te worden gecommuniceerd. Deze informatie wordt meegenomen in de eindvergadering.

Aanvraagprocedure aangepast programma voor Frans en/of Duits in de onderbouw van havo en vwo

1. Het volgen van een aangepast programma is mogelijk vanaf de kerstvakantie in leerjaar 2 en met ingang van elke volgende periode. Een verzoek hiertoe kan bij elke leerlingbespreking in leerjaar 2 en 3 besproken worden. Het verzoek moet een maand voor de leerlingbespreking binnen zijn om een aangepast programma te kunnen volgen in de periode die daarop volgt.
2. Een verzoek tot aanpassing van het programma komt van de mentor en/of de ouders en wordt altijd eerst besproken met de afdelingsleider en vervolgens met de talendocenten en remedial teacher.
3. Vervolgens wordt dit op initiatief van de mentor besproken tijdens één van de leerlingbesprekingen. Dit gebeurt altijd in overleg met ouder(s)/ verzorger(s) van de betreffende leerling en de leerling zelf.
4. Bij een positief advies dienen de ouders een verzoek in bij de afdelingsleider van de betreffende havo-/vwo-afdeling. Dit verzoek moet schriftelijk zijn en met redenen omkleed.
5. Een van de remedial teachers verzamelt, op verzoek van de afdelingsleider van de betreffende havo-/vwo-afdeling, alle relevante informatie (bijv. informatie uit het leerlingvolgsysteem, cijferrapporten, adviezen uit de leerlingbesprekingen, de dyslexieverklaring en het bijbehorend onderzoeksrapport, orthopedagogische en andere verklaringen, onderwijskundige rapporten enz.). Ze maakt hiervan een verslag en stuurt dit naar de afdelingsleider.
6. Er vindt overleg plaats tussen de afdelingsleider van de betreffende havo-/vwo-afdeling, de leerling, de ouders, de mentor, de remedial teachers, de vakdocenten en eventueel de decaan. Uit dit overleg moet overduidelijk naar voren komen dat de leerling havo- dan wel vwo-capaciteiten toont in andere te kiezen examenvakken én de overgang naar havo-3/4 dan wel vwo-3/4 zonder aangepast programma sterk wordt bemoeilijkt.
7. De afdelingsleider beslist op basis van de aangeleverde informatie of het verzoek gegrond is en of de faciliteit aan de leerling wordt toegekend.
8. Het besluit van de directie wordt schriftelijk aan de ouders van de leerling meegedeeld door de afdelingsleider van de betreffende havo-/vwo-afdeling.
9. De onderbouwing en verantwoording van het besluit worden opgenomen in het dossier van de leerling (Magister).

Voor alle duidelijkheid: ieder verzoek voor het toekennen van een aangepast programma voor een taal wordt apart bekeken. Indien dit aan iemand is toegekend, kan een ander hieraan geen rechten ontleen.

De praktijk

Het aangepaste programma heeft als doel dat een leerling na twee resp. drie jaar in staat is op een eenvoudig niveau mondeling te communiceren in het Duits resp. Frans en kan lezen en luisteren in de betreffende taal op niveau A2.

In de praktijk bestaat de verlichting uit de volgende aanpassingen:

1. Leerlingen besteden een vastgestelde beperkte tijd aan het huiswerk, om te voorkomen dat er teveel tijd in de betreffende taal of talen worden gestoken ten koste van de overige vakken: maximaal 20 minuten per les, maximaal ongeveer 45 minuten voor een SO en maximaal 1,5 uur voor een proefwerk/repetitie.
2. De leerling volgt alle lessen, maar in overleg met de docent kan incidenteel bepaald worden dat sommige oefeningen niet worden gemaakt.
3. De stof die geleerd moet worden is aangepast.
 - a. Bij Frans en Duits hoeven de woordenlijsten en de te leren zinnen alleen receptief beheerst te worden. Deze onderdelen hoeven dus alleen Frans/Duits - Nederlands geleerd te worden en niet andersom.
 - b. Voor de grammatica geldt dat deze wel productief beheerst moeten worden, omdat toetsing anders niet mogelijk is.
 - c. De toetsen zijn voor deze leerlingen aangepast op het programma en worden apart genormeerd.
 - d. Leerlingen worden incidenteel mondeling overhoord in plaats van schriftelijk.
 - e. Voor het lezen van boeken kan er gebruik gemaakt worden van luisterboeken of Daisyboeken. Als de docent vindt dat het desondanks voor de leerling niet haalbaar is om een boek te lezen, wordt een alternatieve opdracht gegeven.
4. Bij de eindvergadering wordt rekening gehouden met het feit dat de leerling het aangepaste programma heeft gevolgd. Dat betekent dat bij de eindvergadering de leerling altijd wordt besproken en dat bij de vakken Duits en/of Frans wordt gekeken of de leerling naar eigen kunnen een behoorlijke prestatie heeft geleverd. De vakdocent Duits/Frans licht dit toe.